

ALKOHOLITUTKIMUSSÄÄTIÖ

V U O S I K E R T O M U S

2007

LINTULAHDENKUJA 4, 00530 HELSINKI PL 220, 00531 HELSINKI
www.alkoholitutkimussaatio.fi

ALKOHOLITUTKIMUSSÄÄTIÖ

Hallitus 2005–2007:

PUHEENJOHTAJA

Jussi Simpura, TULOSALUEJOHTAJA

VARAPUHEENJOHTAJA

Klaus Helkama, PROFESSORI

JÄSENET

Janne Kivivuori, TUTKIMUSJOHTAJA

Tapani Melkas, JOHTAJA

Mika Scheinin, PROFESSORI

Pekka Sulkunen, PROFESSORI

Jari Tiibonen, PROFESSORI

Jaakko Uotila, TOIMITUSJOHTAJA

Erkki Vuori, PROFESSORI

Työvaliokunta 2005–2007:

PUHEENJOHTAJA

Jussi Simpura, TULOSALUEJOHTAJA

JÄSENET

Mika Scheinin, PROFESSORI

Pekka Sulkunen, PROFESSORI

Erkki Vuori, PROFESSORI

ASiantuntijat

Pekka Hakkarainen, DOSENTTI

Kalervo Kiiänmaa, TUTKIMUSPROFESSORI

SIHTEERI JA TUTKIMUSJOHTAJA

Kari Poikolainen, DOSENTTI

Sisällys

Yleiskatsaus.....	1
Hallinto	2
Tutkimustoiminta	3
Tutkimussopimukset ja yhteistyöhankkeet	3
Apurahat	19
Varsinaiset apurahat	19
Tutkimussopimusapurahat.....	20
Muu toiminta.....	23
Muu toiminta kotimaassa	23
Kansainvälinen yhteistyö	23
Talous.....	24
Säätiön toimintaan liittyviä julkaisuja	25

Yleiskatsaus

Alkoholitutkimussäätiön tukea saaneita väitöskirjoja julkaistiin vuoden 2007 aikana kuusi ja kansainvälisen arviointimenettelyn läpikäyneitä artikkeleita 17. Lisäksi ilmestyi 15 muuta tieteellistä kirjoitusta. Jatkorahoitusta myönnettiin seitsemälle tutkimussopimushankkeelle. Kuluneen vuoden aikana käynnistettiin yksi uusi tutkimussopimushanke. Siinä tutkitaan juomiskulttuurin muutoksia Suomessa vuosina 1968–2008. Aiemmin alkaneita sopimushankkeita esitellään jäljempänä kohdassa *Tutkimustoiminta*.

Vuonna 2007 säätiö pystyi myöntämään alkoholitutkimukseen 30 % haetusta apurahamäärästä. Moni hyvä hanke jäi tuetta. Säätiön valtionapu on pysynyt entisen suuruisena vuodesta 1995 lähtien. Samaan aikaan elinkustannusindeksi on noussut yli 20 %.

Viisivuotiskautena 2002–2006 Alkoholitutkimussäätiön tuella tuotettiin 23 väitöskirjaa ja 108 vertaisarvioitua alkuperäistutkimusta. Yhden miljoonan euron panos tuotti keskimäärin 8,8 väitöskirjaa ja 41,1 alkuperäistutkimusta. Tuottavuus oli väitöskirjojen osalta 6,4-kertainen ja alkuperäistutkimuksen osalta 3,8-kertainen Suomen yliopistojen budjetin- ja ulkopuolisella tutkimusrahoituksella tuotettuun julkaisumäärään verrattuna. Opetusmenot eivät ole yliopistoja koskevassa laskelmassa mukana.

Vuonna 2007 säätiön toimintaan ja rahoitukseen vaikutti perinteisen alkoholitutkimuksen tukemisen lisäksi kaksi uutta, lyhytaikaista toimintamuotoa. Säätiö osallistui Suomen Akatemian rahoittamaan nelivuotiseen kansainväliseen tutkimuskonsortioon ”Addiktion teoriat ja mielikuvat” tutkimalla addiktoiden aatehistoriaa, syytekijöitä ja luonnetta. Sosiaali- ja terveysministeriön kanssa solmitun sopimuksen mukaisesti säätiö julisti haettavaksi apurahoja rahapeliongelmien tutkimukseen ja myönsi tukea tähän tarkoitukseen liki 200.000 euroa. Alko Oy lahjoitti

säätiölle 75-vuotisjuhlansa kunniaksi 75.000 euroa juomatapatutkimuksen tukemiseen.

Yhdestoista Kettil Bruun -palkinto myönnettiin Jari Hautamäelle. Hän johtaa Espoossa Lyömätön Linja-toimintaa (www.lyomatonlinja.fi). Järjestössä ehkäistään ja katkaistaan väkivaltaa, jota miehet suuntaavat perheeseensä. Väkivallan katkaisun lisäksi tavoitteena on kaikkien perheenjäsenten turvallisuuden parantaminen ja saattaminen avun piiriin sekä miesten asennemuutos: tasavertainen ja kunnioittava suhtautuminen puolisoon ja lapsiin. Hautamäki on aktiivisesti kehittänyt miestyötä, jota tehdään myös maahanmuuttajien parissa ja vankiloissa. Hän pyrkii perustamaan toimintansa tutkimustietoon. Lyömätön Linja Espoossa toimii kiinteässä yhteistyössä paitsi naisten ja lasten auttajatahojen kanssa, myös lukuisten muiden viranomaistahojen ja muiden järjestöjen kanssa. Palkinto oli 4.000 euroa.

Hallinto

Säätiön hallituksen kokoonpano oli kertomusvuonna, joka oli kolmivuotiskauden viimeinen, seuraava: sosiaali- ja terveysministeriön nimittämät jäsenet: johtaja *Tapani Melkas*, professori *Mika Scheinin* ja tulosaluejohtaja *Jussi Simpura*; opetusministeriön nimittämät jäsenet: professori *Klaus Helkama*, professori *Pekka Sulkunen* ja professori *Jari Tiihonen*; Tieteellisten seurain valtuuskunnan nimeämät jäsenet: tutkimusjohtaja *Janne Kivivuori* ja professori *Erkki Vuori*; Alko Oy:n nimeämä jäsen: toimitusjohtaja *Jaakko Uotila*. Hallituksen puheenjohtajana on ollut *Simpura* ja varapuheenjohtajana *Helkama*.

Työvaliokuntaan ovat kuuluneet hallituksen jäsenet *Scheinin*, *Sulkunen* ja *Vuori*. Puheenjohtajana on ollut *Simpura*. Asiantuntijoina olivat dosentti *Pekka Hakkarainen* ja tutkimusprofessori *Kalervo Kiiänmaa*. Tutkimusjohtajana ja sihteerinä toimi *Kari Poikolainen*. Tilintarkastajina olivat KHT *Yrjö Tuokko* (varalla KHT *Jari Miikkulainen*) ja KHT *Olavi Guttorm* (varalla KHT *Timo Tuokko*). Taloudenhoitajana oli *Hannu Lindroth*.

Rahapelitutkimusvaliokuntaan ovat kuuluneet sosiologian professori *Pertti Alasuutari* Tampereen yliopistosta, neuvotteleva virkamies *Kari Haavisto* sosiaali- ja terveysministeriöstä, tutkimusjohtaja *Janne Kivivuori*

Oikeuspoliittiselta tutkimuslaitokselta, kasvatustieteen professori *Elina Lahelma* Helsingin yliopistosta, psykiatrian professori *Mauri Marttunen* Kuopion yliopistosta, tutkimusjohtaja *Kari Poikolainen* Alkoholitutkimussäätiöstä ja sosiaalipsykologian dosentti *Kari Vesala* Helsingin yliopistosta.

Hallitus kokoontui kolme kertaa, työvaliokunta neljä kertaa ja rahapeli-tutkimusvaliokunta yhden kerran.

Tutkimustoiminta

Tutkimussopimukset ja yhteistyöhankkeet

Säätiön ohjelmaan sisältyvät tutkimukset ovat kehittyneet seuraavasti:

168 *Suomalaisen alkoholijärjestelmän ja hyvinvointivaltion muuttunut suhde.*

Tutkimuksen taustalla on suomalaisen yhteiskunnan 1990-luvun muutos. Tässä työssä tuota muutosta pyritään käsittelemään poliittisena prosessina, joka sijoitetaan valtion kansainvälisen toimintaympäristön muutoksen kehykseen. Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää missä määrin ja millä ulottuvuuksilla suomalainen alkoholijärjestelmä on irronnut suomalaisen hyvinvointipalveluiden järjestämisen kokonaisuudesta. Työ kuvaa suomalaisen julkisen hallinnon, ja erityisesti alkoholihallinnon, muutosta 1980- ja 1990-luvuilla. Kronologinen muutos kuvataan neljällä eri ulottuvuudella; politiikan ideologisena, institutionaalisena, episteemisenä sekä politiikan toteutuksen muutoksena. Tutkimushanke aloitettiin vuonna 1998. Tutkimuksesta on tehty professoreiden Pekka Sulkunen ja Kyösti Pekonen kommentoima käsikirjoitus, jota tutkija viimeistelee oman työnsä ohessa. Tutkija: *Mika Alavaikko*, Seurakuntaopisto, Järvenpää.

169 *Histamiinireseptorin merkitys alkoholikäyttäytymisessä*

Histamiinin tiedetään esiintyvän nisäkäsaivojen hermosoluissa, mutta sen osuus käyttäytymisessä on tunnettu huonosti. Hanketta edeltävässä tutkimuksessa totesimme, että alkoholia vettä mieluummin juovilla AA-rotilla aivojen histamiinipitoisuus on selvästi kor-

keampi kuin alkoholia välttävillä rotilla. Työhypoteesina on ollut, että korkea histamiinipitoisuus saattaa liittyä alkoholin aiheuttamaan motoriseen koordinaatiohäiriöön ja histamiini H3-reseptori on tärkeä alkoholipreferenssissa. Tutkimus aloitettiin sen selvittämiseksi, mistä alkoholia mielellään nauttivien rottien aivojen korkea histamiinipitoisuus aiheutuu, ja onko tällä merkitystä alkoholin aiheuttamissa käyttäytymismuutoksissa. Työssä käytettiin AA-rottia, normaaleja laboratoriorottia ja poistogeenisiä hiiriä. Menetelminä käytettiin in situ-hybridisaatiota, reseptoritutustumismenetelmää, ja käyttäytymisanalyseja. Tutkimus on saatu suoritetuksi suunnitelman mukaan. Tutkimuksessa ainoa hankaluus on ollut eräiden hiirikantojen saatavuus. Tutkimus alkoi vuonna 2002 ja se on nyt päättynyt. Tutkijat: *Pertti Panula*, Helsingin yliopisto, *Minnamaija Lintunen*, Åbo Akademi ja Helsingin yliopisto *Adrian Lozada*, Åbo Akademi. (pertti.panula@helsinki.fi)

170 *Raittiusliikkeen ja -aatteen hiipuminen Suomessa toisen maailmansodan jälkeen (1945–1993).*

Suomalaisesta raittiusliikkeestä on vähän tutkimustietoa kielto-lain kumoamisen jälkeiseltä ajalta. Tutkimuksessa kysytään, miten raittiusjärjestöjen edistämä raittiustyö menetti asemansa ihmisten elämäntapojen hallinnassa vuosina 1932–1996. Tarkoituksena on selvittää Suomelle erityistä kansalaisyhteiskunnan ja valtion suhdetta alkoholihaittojen ja markkinoiden säätelyssä. Tutkimus kuuluu historiallisen sosiologian alaan. Aineistona ovat raittiusliikkeen ja Alkon asiantuntijoiden tekstit alkoholialan lehdissä ja julkaisuissa, raittiusjärjestöjen ja sosiaali- ja terveysministeriön raittius- ja alkoholiosaston arkistot sekä asiantuntijahaastattelut. Tutkimus käynnistyi osana Studies of Nordic Alcohol Political Systems-projektia (1998–2000). Hanke keskeytyi kaikkiaan kolmeksi vuodeksi. Tutkimussopimuskausi päättyi 2005 ja työ on ollut keskeytyksissä sen jälkeen muun työn vuoksi. Raittiusliike organisoitiin keskitetysti. Se tähtäsi kansalaisten hyvään elämään ja vastusti Alkon alkoholipoliitiikkaa. Politisoitunut ja valtiollistunut raittiustyö mureni kolmen käänteen myötä. Nämä olivat raittiustyön eettisen ja tiedollisen perustan rapautuminen, kansanliikepohjan ehtyminen ja lopulta valtion hallinnon desentralisaatio. Tutkija: *Katariina Warpenius*, Stakes. (katariina.warpenius@stakes.fi)

VUOSIKERTOMUS 2007 175 Näyttöön perustuvien alkoholiriippuvuutta koskevien hoitomuotojen satunnaistettu vertaileva tutkimus: disulfiraami, naltreksoni ja akamprosaatti alkoholiriippuvuuden hoidossa.

Tutkimuksen jakaantui kahteen vaiheeseen: a) 12-viikon säännöllinen lääkitys ja b) sen jälkeen lääkkeen tarvittava käyttö. Lääkitys kesti yhteensä yhden vuoden, jonka jälkeen seurasi 67 viikon seurantaajakso. Tutkimukseen saadut 243 vapaaehtoista alkoholiriippuvaista potilasta randomisoitiin tutkimuksen ryhmiin suhteessa 1:1:1. Ryhmät olivat valvottu naltreksoni (NTX), akamprosaatti (ACA) tai disulfiraami (DIS). Lääkäri-ikäykset olivat viikoilla 0, 2, 6, 12, 26 ja 52. Ensisijaisiksi päätetapahtumiksi valittiin retkahtaminen rankaan juomiseen ja aika ensimmäiseen juomakertaan lääkityksen alkamisen jälkeen. Toissijaiset tapahtumat olivat raittiiden päivien lukumäärä viikossa, viikoittainen alkoholin käyttö, AUDIT- SADD- ja elämänlaatukyselyjen pistemäärät. DIS oli merkittävästi parempi vähentämään runsasta juomista, retkahduksia ja viikoittaista alkoholinkulutusta sekä lisäämään raittiiden päivien määrää säännöllisen lääkityksen aikana kuin muut hoidot. Tarvittaessa käytetyn lääkityksen aikana ei ollut muuta eroa ryhmien välillä kuin että raittiiden päivien määrä oli suurempi DIS ryhmässä kuin ACA ja NTX ryhmässä. NTX ja ACA ryhmien välillä ei ollut eroa. Potilaat, jotka käyttivät ACA, NTX tai DIS ja joiden lääkehoitoon oli yhdistetty kognitiiviseen terapiaan perustuva opaskirja, vähensivät tilastollisesti merkittävästi alkoholin käyttöönsä ja heidän elämänlaatunsa parani. Valvottu DIS-hoito osoitti tehonsa varsinkin jatkuvan lääkehoidon vaiheessa verrattuna NTX- ja ACA-hoitoihin. Tutkimusartikkeli ja kognitiivinen käsikirja on hyväksytty julkaistavaksi *Alcohol and Alcoholism* lehdessä. Muut julkaisut ovat kirjoittamisvaiheessa. Suomenkielisen opaskirjan käyttöä aletaan opettaa terveydenhuollossa. Tutkija: *Esti Laaksonen*, Turun terveystoimi ja Turun yliopisto.

180 *Alkoholin riskikuluttajien farmakologinen mini-interventio: alkoholinkulutuksen vähentäminen naltreksonilla ja mini-interventiolla.*

Mini-interventio ja naltreksonihoito ovat tutkimuksissa osoittautuneet tehokkaiksi keinoiksi vähentää alkoholinkulutusta, niiden yhdistämiseltä ei ole tutkittua tietoa. Tutkimuksen tavoitteena on vähentää suurkuluttajien alkoholinkäyttöä ja siten ehkäistä ennalta alkoholin suurkulutuksesta aiheutuvia sairauksia ja haittoja. Tutkimus toteutetaan lumekontrolloituna satunnaistettuna kliinisenä lääkeainetutkimuksena, jossa verrataan kolmen erilaisen naltrek-

soniannoksen tehoa yhdistettynä mini-interventioon. Tutkimuksessa selvitetään, eroavatko hoitoryhmät toisistaan seuraavissa asioissa: käytetty alkoholimäärä, retkahdukset, hoidossa pysyminen, subjektiivisesti koettu hyvinvointi, muutokset henkilöiden toiminnallisessa tasossa ja alkoholinkulutusta osoittavissa laboratoriotulosten tuloksissa. Tutkimukseen osallistuu yhteensä 160 vapaaehtoista miestä tai naista. Tutkimus tehdään monikeskustutkimuksena ja siihen osallistuvat rekrytoidaan työterveyshuollon asiakkaista. Tutkimus alkanut vuonna 2000 ja kliininen potilastyö on saatu loppuun syksyllä 2004. Randomisointi on avattu 15.10, ja tutkimuksiin osallistuneille on ilmoitettu mihin ryhmään he kuuluivat. Tutkimustulosten analyysi jatkuu ja tavoitteena on tehdä loppuraportti vuonna 2008. Kaikissa ryhmissä alkoholinkulutus väheni merkittävästi. Tutkimusryhmien välillä ei tullut merkittävää eroa missään seuratussa muuttujassa. Tutkija: *Hannu Alho*, Kansanterveyslaitos. (hannu.alho@ktl.fi)

182 *Retkahduksen mekanismit ja ehkäisy päihderiippuvuudessa*

Retkahdus, sortuminen päihdekäyttöön raittiin jakson jälkeen, on kliinisesti keskeinen osa päihderiippuvuutta. Retkahduksen laukaisevat stressin ja päihteille uudelleen altistumisen lisäksi erilaiset ehdollistumisen myötä päihteiden vaikutuksiin yhdistyneet ärsykkeet. Tällaisia ehdollisia ärsykeitä ovat mm. päihteiden käyttöympäristöt ja päihteiden käyttöön liittyvä esineistö. Ehdolliset ärsykkeet aktivoivat päihteiden käyttäjien aivoissa motivaation ja tunteiden säätelyn kannalta tärkeitä aivoalueita. Tutkimuksessa selvitetään koe-eläinmallien avulla eri aivoalueiden hermostollista aktivaatiota kun eläimet altistetaan ehdollisille ärsykeille, jotka laukaisevat alkoholi- ja amfetamiiniretkahduksen. Aivoaktivaation mittareina käytetään immunohistokemiallisesti määritettyjä Fos:ia, ERK-kinasaa (engl. extracellular signal-regulated kinase) ja CREB:tä (engl. cAMP response element binding protein). Hermovälittäjäainetasolla Fos-, ERK- ja CREB-aktivaation säätelyyn osallistuvat glutamaatti NMDA-reseptoreiden ja dopamiini D1-reseptoreiden kautta. Niinpä tutkimuksessa pyritään myös estämään retkahduksia glutamaattireseptoreita salpaavilla lääkeaineilla sekä amfetamiiniriippuvuuden korvaushoitoon mahdollisesti soveltuvilla lääkkeillä. Tutkimus alkaa vuonna 2008 retkahduksen koe-eläinmallien kehittämisellä. Tutkimus täydentää olemassa olevaa tietoa alkoholiretkahduksen taustalla olevista hermostollisista mekanismeista ja tuottaa täysin uutta tietoa toistaiseksi vähän tutkitun amfetamiiniretkahduksen neurobiologiasta ja farmakologisesta ehkäisystä. Tutkimustuloksia

voidaan käyttää kehitettäessä uusia päihderiippuvuuden hoitomuotoja. Tutkija: *Pia Bäckström*, Kansanterveyslaitos, Mielenterveyden ja alkoholitutkimuksen osasto. (pia.backstrom@ktl.fi)

183 *Aivojen välittäjäainereseptorit alkoholi- ja huumeriippuvuuden mal-*
leissa.

Huumeiden neurobiologian tarkempi tunteminen avaa uusia mahdollisuuksia sekä ymmärtää huumeriippuvuutta että luoda mahdollisuuksia lääkkeellisten hoitojen kehittämiseksi. Aivojen tärkeimpiin kiihoittaviin glutamaattireseptoreihin kuuluva AMPA-reseptori on osoittautunut oleelliseksi miltei kaikkien pähteiden aiheuttamassa riippuvuudessa ja psykomotorisessa aktivaatiossa. Sama reseptori on tärkeä myös sosiaalisen vuorovaikutuksen ja aggressioiden säätelyssä. Työmme poistogeenisellä hiirikannalla ovat osoittaneet, että toleranssi opiaateille ja bentsodiatsepiineille kehittyy vajavaisesti, jos AMPA-reseptorimekanismit eivät ole kunnossa. Etsimme näille käyttäytymisvasteille neurokemiallisia vastineita aivoista. Lisäksi tutkimme näiden reseptoreiden molekulaarisia alkoholivasteita rekombinanttireseptoreilla. Projektiin liittyvä julkaisu bentsodiatsepiinitoleranssin ja -vieroituksen glutamaattimekanismeista on lähetetty julkaistavaksi. Tutkimuksen tuloksia on esitelty kolmessa kansainvälisessä kokouksessa vuoden mittaan. Projektilla on tärkeä koulutuksellinen merkitys, koska siinä tehdään kolmea väitöskirjatyötä. Projekti tulee kestämään ainakin vuoden 2008. Tutkijat: *Esa R. Korpi, Teemu Aitta-aho, Tommi Möykkynen ja Anne Heikkinen*. Helsingin yliopiston biolääketieteen laitos.

184 *Alkoholi ja naiset Suomessa 1917–1987.*

Tutkimushankkeen tarkoituksena on avata 1900-luvun suomalaisten alkoholiolojen historia naisten näkökulmasta. Naisia ei tarkastella yhtenäisenä ryhmänä vaan yhteiskunnalliset hierarkiat otetaan huomioon. Tutkimushanke keskittyy naisten rooliin kieltolain kumoutumisessa (Aija Kaartisen väitöskirjahanke). Keskeiset lähteet ovat lehdistömateriaali ja nais-, kieltolaki- ja raittiusjärjestöjen aineistot. Kieltolakimieliapteen muodostumista tutkitaan myös yksilön tasolla, eräänlaisena mikrohistoriallisena ilmiönä. Toinen painopiste on ollut naisten kokemus alkoholiolojen vapautumisesta 1960-luvulla (Hanna Kuusi). Hanke alkoi 2002 ja päättyi 2007. Kaartinen jatkaa väitöskirjatyötään kieltolakiajasta Alkoholitutkimussäätiön henkilökohtaisella apurahalla vielä vuonna 2008. Muiden osalta hankkeen tulokset on raportoitu teoksessa *Alkoholin vuosisata: suomalaisten*

alkoholiolojen vaiheita 1900-luvulla (SKS 2006). Tutkijat: *Matti Peltonen, Aija Kaartinen, Alkoholitutkimussäätiö ja Hanna Kuusi*, Helsingin yliopiston yhteiskuntahistorian laitos.

185 *Toistuvasti rattijuopumuksesta tuomittujen henkilöiden kokemukset rattijuopumuksesta.*

Rattijuopot ohjautuvat keskusteluhoitoihin pääasiallisesti rangaistusseuraamuksia määrättäessä. Sosiaalisen sopimuksen rikkominen ja henkilökohtaisen vastuun teemat määrittävät vahvasti hoitoon ohjautumista. Näitä teemoja näytetään hoidon sisällöissä lähestyttävän vain epäsuorasti. Yleensä hoito-ohjelmat tarjoavat liikennevalistusta tai hoitoa päihdeongelmaan. Tutkimuksen kohteena ovat toistuvasti rattijuopumuksesta tuomittujen henkilöiden hoidollisissa keskusteluissa tuottamat kertomukset. Pyrkimyksenä on selvittää rattijuoppojen tapoja rakentaa toimijuustuntoa tilanteessa, jossa heitä vastuutetaan sosiaalisen sopimuksen rikkomisesta. Tutkimusaineisto muodostuu 30 henkilön viiden tunnin tutkimus- ja hoitajaksoista. Hoitajaksot videoitiin ja tallenteet saatettiin tekstimuotoon. Tutkimuksen teoreettinen ja metodinen lähestymistapa on narratiivinen. Alkoholitutkimussäätiö rahoitti tutkimusta vuosina 2002–2005. Tutkimushankkeen aikana julkaistiin artikkeli *Counselling Psychology Quarterly*-julkaisussa ja pidettiin kaksi esitelmää kotimaassa. Vuodesta 2006 lähtien tutkimustyö on edennyt tutkijan muun työn ohessa. Aineisto on analysoitu ja tutkimustulosten raportti valmistunee vuoden 2008 lopulla. Ensimmäisessä osatutkimuksessa ”Sense of agency in narrative processes of repeatedly convicted drunk drivers” kuvattiin kahden asiakkaan kerrontaprosessit, joissa rattijuopumus sai vastuullisen toimijuustunnon kannalta ääripäihin sijoittuvat merkitykset. Koko aineistoa koskevien analyysien perustella rattijuopumuskertomuksissa löydettiin kuusi toimijuusjuonityyppiä, joissa vastuuta käsiteltiin kolmella tavalla. Ulkoistetun ja normalisoidun toimijuuden kertomuksissa rattijuopumusta ei prosessoitu itselähtöisenä tai –tuotettuna toimintana tai toiminta normalisoitiin, jolloin myöskin vastuu toiminnasta sulkeutui pois. Reaktiivisissa toimijuuskertomuksissa rattijuopumuksen merkitys rakentui kiinnijäämiseen ja ajamaan lähtötilanteeseen liittyvien välittömien affektireaktioiden ympärille ja vastuu siirrettiin itsen ulkopuolelle. Akraattisen ja reflektiivisen toimijuuden kertomukset rakensivat rattijuopumuksen henkilökohtaisesti merkitykselliseksi toiminnaksi, johon sisältyi myös vastuu. Ainoastaan reflektiivisissä toimijuuskertomuksissa vastuu hyväksyttiin. Tutkija:

Minna-Leena Pulkkinen, Jyväskylän yliopiston psykologian laitos.
(minpul@psyka.jyu.fi)

187 *Psykedeelinen huumeiden käyttö ja käyttäjän elämäkatsomus.*

Tutkimuksessa selvitetään huumeiden (lähinnä hallusinogeenisten aineiden) psykedeelistä käyttöä, jossa käytön motiiveissa painottuvat pelkkää hauskanpitoa ja rentoutumista korkeammat tavoitteet, kuten pyrkimykset tajunnan avartamiseen, itsetuntemuksen lisäämiseen, itsensä kehittämiseen, etsintään ja kokemusten syventämiseen eli todellisuuden toisenlaiseen tarkasteluun. Tutkimuksessa tarkastellaan maailmankuvatutkimuksen avulla psykedeelisen huumeiden käytön ideologiaa ja käyttäjän elämää, arvomaailmaa ja asenteita 2000-luvun Suomessa. Tutkimusaineisto koostuu kirjallisuuden lisäksi käyttäjähaastatteluista ja haastateltavien omista kirjoituksista. Psykedeelisten huumeiden käyttäjät voidaan luokitella kolmeen erilaiseen ryhmään: 1) tiedemiestyypit, joilla on vahva luonnontieteellinen maailmankuva, 2) psykoterapeutit, joille oman itsen terapeuttinen tarkastelu on tärkeää ja 3) elämäntapa(hippi)tyypit, jotka ovat kiinnostuneita muun muassa ekologisista kysymyksistä, meditaatiosta ja muista henkisyteen liittyvistä asioista. Psykedeelinen huumeiden käyttö tuntuu olevan moniulotteisempi ilmiö ja yksilökeskeisempää kuin 1960-luvun vastakulttuurissa. Käyttäjien muodostama yhtenäiskulttuuri näyttää hajanaiselta, eikä käyttö ole yhteen tiettyyn ideologiaan tai ”ismiin” sitoutunutta. Tutkimuksessa kiinnitetään erityistä huomiota psykedeelisten huumeiden vaikutusten tulkintaan liittyviin kysymyksiin. Kerätyn aineiston mukaan yleinen käsitys psykedeelisten huumeiden vaikutuksista on liian kapea ja yksipuolinen. Tutkija: *Sari Sjöberg*, Åbo Akademi, uskontotieteen laitos. (sari.sjoberg@abo.fi)

190 *Haittojen vähentäminen ja matala kynnys suomalaisessa huumehoi-
dossa. Etnografinen kuvaus suonensisäisten huumeiden käyttäjien
terveysneuvonnasta.*

Tutkimuksen kohteena ovat suomalaisen päihdehuollon erityistoi-
mijat, *terveysneuvontapisteet*, ja niiden edustama huumeongelmien
hallintatapa, jossa on korostunut muun muassa ”käyttäjä”- ja ”asia-
kaslähtöisyys” sekä huumeidenkäyttäjien yhteiskunnallisen aseman
parantaminen erilaisin osallistavin menetelmin. Teoreettisella
tasolla tutkimus yhdistyy ensinnäkin sosiologian hallinnan analyyt-
tiseen tutkimusperinteeseen ja toiseksi instituutiotutkimukseen,
jonka puitteissa kehiteltyjä teorioita tarkastelen uudenlaisen, ns.

matalan kynnyksen instituution kontekstissa. Aineistoni koostuu yhteensä vuoden ajalta tehdyistä havainnoista, terveysneuvontapisteiden työntekijöille ja ”asiakkaille” tehdyistä teemahaastatteluista sekä toimintaa kuvaavasta ja sen piirissä käytetystä erilaisesta dokumenttimateriaalista vuosilta 2003–2007. Tutkimuksesta on kaavailtu artikkeliväitöskirjaa. Ensimmäinen artikkeli julkaistiin 2007. Toinen on parhaillaan arvioitavana kansainväliseen professiososiologian teemanumeroon. Kolmas artikkeli on käsikirjoitusvaiheessa. Kevään ja kesän 2008 aikana on tarkoitus saada vertaisarvioitavaksi vielä kaksi artikkelia. Väitöskirjan arvioitu valmistumisaika on kesä 2009. Tutkija: *Riikka Perälä*, Alkoholitutkimussäätiö.

193 *Transkriptiotekijä Δ FosB:n merkitys päihderiippuvuudessa.*

Päihdeiden aiheuttamat plastiset muutokset riippuvuuden kehittymisen kannalta tärkeillä aivoalueilla muistuttavat läheisesti muistiin ja oppimiseen liittyviä plastisia muutoksia aivoissa. Yhtenä tärkeänä osana pitkäkestoisten muutosten syntyä pidetään geenien ilmentymistä säätelevien transkriptiotekijöiden ilmentymisen muutoksia. Transkriptiotekijöistä erityisesti Δ FosB ja CREB on toistaiseksi yhdistetty riippuvuuden syntyyn liittyviin plastisiin muutoksiin. Projektin tavoitteena on selvittää addiktion kehittämisessä keskeisenä pidetyn herkistymisilmiön merkitystä ja molekulaarisia mekanismeja. Työssä tutkitaan eri päihdeaineiden aiheuttamaa Δ FosB:n ja CREB:n aktivoitumista alkoholipreferenssin suhteen poikkeavien AA- ja ANA-rottien aivojen mielihyvää säätelevissä alueissa. Saatuja tuloksia korreloidaan käyttäytymiskokeisiin. Valmistelemme kolmatta käsikirjoitusta. Kuluneen vuoden aikana tutkimuksesta julkaistiin yksi artikkeli kansainvälisessä julkaisusarjassa ja lisäksi tutkimusta esiteltiin kansainvälisessä kokouksessa. Toisin kuin kokaiinin kohdalla, tutkimuksessa havaitut erot morfiinin ja nikotiinin aiheuttamassa lokomotorisessa herkistymisessä AA- ja ANA-rottien välillä eivät suoraan korreloineet Δ FosB:n ilmentymisen kanssa. Toisaalta AA-rottien accumbens-tumakkeen selvästi suurempi Δ FosB:n ilmentyminen ANA-rottiin verrattuna voi myötävaikuttaa AA-rottien suurempaan herkyyteen päihdeaineille. Tulokset AA- ja ANA-rottien aivojen CREB:n ilmentymisen osalta analysoidaan kevään 2008 aikana. Projektia johtaa professori (emerita) Liisa Ahtee ja väitöskirjatutkijana toimii proviisori Kristiina Kaste, Helsingin yliopiston farmasian tiedekunta. (Kristiina.Kaste@helsinki.fi)

VUOSIKERTOMUS 2007 195 *Tie toipumiseen – Tutkimus alkoholismista selviytyneiden päihdeongelman kehittymisestä, ongelma-ajasta ja toipumisreiteistä.*

Alkoholismista toipumista tapahtuu useita reittejä pitkin. Tutkimuksen fokuksena on tarkastella toipumisprosessien yhtäläisyyksiä ja eroja sekä selvittää tekijöitä, jotka vaikuttavat toipuvan alkoholistin suuntautumiseen kohti tiettyä reittiä. Tarkoituksena on tarjota kattava kuva toipumisesta elämänkaareen liittyvänä prosessina. Tutkimuksessa on pyritty ilmiökattavuuteen hakemalla tutkittaviksi erilaisia toipumisreittejä kulkeneita entisiä alkoholin ongelmakäyttäjiä. Reiteinä tutkimuksessa ovat toipuminen itsehoitoryhmien, ammattiavun ja spontaanin toipumisen kautta. Määräytyminen kuhunkin tutkimusryhmään perustuu tutkittavan toipumisreittiin ja muutosta koskeviin attribuutioihin. Tutkimus on retrospektiivinen, jolloin toipuneiden alkoholistien kokemus nousee merkittäväksi. Tutkittavina on 104 vähintään kolme vuotta raittiina tai kohtuuskäyttäjänä ollutta henkilöä, joilta on kerätty aineistoa kyselylomakkeella, elämänviivalomakkeella, selviytymistarinoiden ja haastattelujen muodossa. Aineistoa analysoidaan monimetodisesti käyttäen kvalitatiivisia ja kvantitatiivisia menetelmiä. Tutkimushanke alkoi 2004 ja jatkuu 2008 loppupuolelle välissä olleen vanhempainvapaan vuoksi. Kvantitatiiviset ja kvalitatiiviset analyysit valmistuivat suunnitellusti vuoden 2007 loppuun. Tutkimusrahoituksen loppuaikana monografia viimeistellään ja jätetään esitarkastukseen vuoden 2008 aikana. Kertomusvuonna ei ole ilmestynyt julkaisuja aktiivisen analyysivaiheen vuoksi. Tutkija: *Katja Kuusisto*, Tampereen yliopiston sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön laitos. (katja.n.kuusisto@uta.fi)

196 *Huumeet ja yhteiskunnalliset haitat.*

Helsinkiläisistä huumemarkkinoista ei ole aikaisemmin tehty etnografista tutkimusta. Siksi kaikenlaisella uuden tiedon tuottamisella on oma painoarvonsa suomalaisessa huumeetutkimuksessa. Etnografian valitsemiseen vaikutti ennen kaikkea tutkimuksen aihe. Aineistona käytetään osallistuvaa ja osallistumatonta havainnointia, keskusteluja sekä avoimia haastatteluja. Muuna aineistona käytetään viranomaiSHAastatteluja sekä esitutkintapöytäkirjoja törkeitä huumauserikoksista. Tutkimuksen teko alkoi vuoden 2004 alussa. Tutkimus valmistuu vuoden 2008 aikana. Tutkimusta ei ole esitelty vuoden 2007 aikana. Julkaisu kirjoitetaan monografiamuotoon. Tutkija: *Jussi Perälä*, Alkoholitutkimussäätiö. (jussi.perala@stakes.fi)

Vaikka alkoholin suurkulutus on jatkuvasti kasvava yhteiskunnan ja terveydenhuollon ongelma, alkoholialtistuksen biomonitorointiin sopivaa spesifistä menetelmää ei vielä ole saatu kehitettyä. Myös alkoholin aiheuttamien kudosaurioiden syntymekanismit ovat edelleen puutteellisesti tunnettuja. Tämän projektin tarkoituksena on ollut kehittää uusia menetelmiä alkoholin suurkulutuksen osoittamiseen ja verrata menetelmien käyttökelpoisuutta kliinisissä aineistoissa. Aikaisemmin on osoitettu, että alkoholin aineenvaihdunnassa syntyvä *asetaldehydi* ja alkoholin stimuloimasta lipidi-peroksidaatiosta peräisin oleva *malondialdehydi* ja *4-hydroksinonyyli* voivat sitoutua elimistön valkuaisaineisiin. Aldehydi-proteiini-kompleksit (adduktit) saavat elimistössä aikaan immunologisen vasteen ja vasta-ainetuotannon. Tutkimuksessa on kehitetty tällaisiin sitoutumisreaktioihin perustuvia menetelmiä ja verrattu niitä muihin rutiini- tai tutkimuskäytössä oleviin menetelmiin (CDT, maksaentsyymit) sekä näistä johdettuihin yhdistelmämarkkereihin. Tutkimuksessa on selvitetty myös immunohistokemiallisten ja biokemiallisten menetelmien avulla adduktimuodostuksen osuutta alkoholisairauksien mekanismeina maksa-, aivo-, lihas-, ja suolistovaurioissa sekä verisolumuodostuksessa. Tehdyn työn perusteella adduktimuodostuksella on tärkeä osuus mm. alkoholimaksavaurion synnyssä immuunivasteiden ja fibrogeneesin stimuloinnin kautta. Ns. oksidatiivista stressiä potentoivien tekijöiden läsnäollessa (raudan ylimäärä, runsasrasvainen dieetti, ylipaino) tai elimistön suojamekanismien toimiessa puutteellisesti (foolihapon puute) alkoholin käyttö aiheuttaa runsaampaa reaktiivisten aldehydien muodostumista ja lisää kudosaurion riskiä. Tutkimus on alkanut vuonna 2004 ja päättyi vuonna 2007. Vuoden 2007 aikana projektiin liittyvästä työstä julkaistiin kuusi artikkelia kansainvälisissä julkaisusarjoissa, kolme väitöskirjaa sekä pidettiin 11 kotimaista ja yksi ulkomainen esitelmä. Tutkija: *Onni Niemelä*, Etelä-Pohjanmaan keskussairaala, lääketieteellisen tutkimuksen yksikkö ja Tampereen yliopisto, lääketieteen laitos. (onni.niemela@epshp.fi)

198 *Paikallinen päihdehuolto ja sosiaalinen kansalaisuus – Pakkohoito ja vaihtoehtoiset kontrolli- ja hoitotoimenpiteet suomalaisissa ja ruotsalaisissa kunnissa.*

Suomella ja Ruotsilla oli samankaltainen päihdehuoltolainsäädäntö 80-luvulle asti, jonka jälkeen Suomi luopui pakkohoidon käytöstä. Ruotsissa pakkohoito on edelleen käytössä. Vertailemalla historial-

lisesti ja paikallistasolla kahden päihdehuoltojärjestelmän runsaasti juoviin tai huumeita käyttäviin kansalaisiin kohdistamia toimenpiteitä identifioidaan poliittisia, ammattilaistumiseen liittyviä ja institutionaalaisia tekijöitä, jotka vaikuttavat toimenpiteiden valintoihin, maiden ja paikkakuntien välisiin eroihin sekä alkoholi- ja huumeikäyttäjien sosiaalisiin oikeuksiin. Tietoja eri asiakastyypeistä kerätään kuudessa (3+3) suomalaisessa ja ruotsalaisessa kunnassa, asiakastiedoista ja lautakuntien pöytäkirjoista vuosilta 1936, 1950, 1966, 1985 ja 2000. Vuoden 2000 asiakkaita haastatellaan ja paikallistason päätöksentekijöille tehdään vinjettitutkimus. Analyysin keskiössä ovat ongelman identifiointi, määrittely, toimenpiteet ja asiakkaan vaikutusmahdollisuudet. Vuonna 2007 ensimmäiset tulokset esitettiin konferensseissa ja julkaisussa. Projektiryhmä koontui kolme kertaa. Syyskuussa loppuraportin käsikirjoitusta arvioitiin seminaarissa Tukholmassa, mihin kutsuttiin kuusi kommentaattoria. Lyhyempi esitys projektissa pidettiin Helsingissä loka-kuussa. Näiden jälkeen on kerätty jonkun verran lisää materiaalia ja käsikirjoitus muokataan viimeisen kerran. Projekti on saanut lisärahoitusta Ruotsin Statens institutionsstyrelsenista raportin valmisteluun vuonna 2008. Tutkija: *Kerstin Stenius*, Stakes ja Tukholman yliopisto. (kerstin.stenius@stakes.fi)

199 *Vuoden 2004 alkoholin verotuksessa ja tuontisäädöksissä tapahtuneiden muutosten vaikutukset alkoholin käytöstä aiheutuviin haittoihin: ainutlaatuinen luonnollisen kokeen asetelma.*

Alkoholin huomattava hinnan lasku on kansainvälisestikin harvinaisen tapahtuma, jolla on ennustettu olevan merkittävät vaikutukset erilaisiin haittoihin. Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, miten vuoden 2004 alkoholin hinnan laskeminen vaikuttaa alkoholinkäyttöön liittyvään kuolleisuuteen, sairastavuuteen ja rikollisuuteen Suomessa. Kuolleisuutta, sairastavuutta ja poliisin kirjaamia rikoksia tutkitaan monipuolisilla tilastollisilla menetelmillä ennen ja aikasarja-analyysillä. Rikoksia tutkitaan myös aluetason asetelmalla. Aineistot hankitaan Tilastokeskuksesta, Stakesista ja poliisista. Tutkimuksen kolmantena vuotena viimeisteltiin tutkimus alkoholinhinnan laskemisen vaikutuksesta alkoholinkäyttöön liittyvään rikollisuuteen pääkaupunkiseudulla ja sen vaihtelusta aluetypin mukaan sekä tutkimus alkoholin hinnan vaikutuksesta alkoholikuolemiin ja sosioekonomisiin eroihin niissä. Aikasarja-analyysi on aloitettu. Hinnanalennuksen vaikutuksia alkoholikuolleisuuteen ja niiden sosioekonomisia eroja on esitelty

kolmessa ulkomaisessa sekä kahdessa kotimaisessa konferenssissa ja kokouksessa. Kuluneena vuonna on julkaistu yksi artikkeli kansainvälisessä tiedelehdessä. Lisäksi kaksi tutkimusraporttia on lähetetty julkaistavaksi kansainvälisessä tiedelehdessä: tutkimukset hinnanalennuksen vaikutuksista väkivaltarikollisuuteen ja alkoholikuolleisuuteen ja niiden sosioekonomisiin eroihin. Tutkijat: *Kimmo Herttua*, Helsingin yliopiston Sosiologian laitos, sekä *Pia Mäkelä*, Stakes, ja *Pekka Martikainen*, Helsingin yliopiston Sosiologian laitos. (kimmo.herttua@helsinki.fi)

201 *Sosiaalisuus, sukupuoli ja juominen. Etnografinen tutkimus nuorten aikuisten ravintolakäyttäytymisestä.*

Nuorten aikuisten juominen yökerhoissa on yleistynyt ja se on humalahakuista. Tätä on selitetty lainsäädännön liberalisoidumisella ja ravintolahenkilökunnan kontrollin vähentymisellä. Toisaalta lisääntyneestä humaltumisvapaudesta huolimatta toiminta yökerhoissa on omaehtoisesti säädeltyä eivätkä yökerhot ole ongelmajuomisen näyttämöitä. Mikä juomista säätelee, ja onko säätelystä sukupuoli-eroja naisten hyväksi kuten usein väitetään? Kysymykseen vastaamiseksi tutkimuksessa perehdytään nuorten aikuisten tosiasialliseen juomiskäyttäytymiseen, juomisen motiiveihin ja juomatapoihin yökerhoissa. Pääaineistona on ravintolaelämän havainnointi, muina aineistoina ravintolapäiväkirjoja ja haastatteluita. Teoreettisina välineinä sovelletaan ja kehitetään fenomenologisia, pragmatistisia ja strukturalistisen semiotiikan näkökulmia. Tutkimuksessa on havaittu, että juominen ja muu toiminta yökerhoissa on sidoksissa bilettämisen nopeasti vaihteleviin tilanteisiin. Eri tilanteissa juojien sukupuoli ja muut taustamuuttujat vaikuttavat eri tavoin ja eri intensiteetillä. Tilannesidonnaisten toimintatapojen perusteella on tunnistettu kolme erityistä sosiaalisuuden tyyliä, joiden ympärillä valtaosa toiminnasta yökerhoissa tapahtuu. Toverillinen sosiaalisuus on avointa yhdessäoloa usein karnevalistisin maustein, eriyttävä sosiaalisuus korostaa yksilöiden erityisyyttä ja erillisyyttä, ja kilpailevassa sosiaalisuudessa juhlietaan yksilöllisiä saavutuksia ja niiden vertailua. Myös juomiskäyttäytyminen sekä toiminnan sukupuolierot ilmenevät eri sosiaalisuuden tyyleissä erilaisina. Kaikkia kolmea tyyliä ilmenee useimmissa paikoissa ja useimpien yökerhokävijöiden toiminnassa: erot eivät siis palaudu toimijoiden sosioekonomiseen statukseen tai yökerhon luonteeseen. Tutkimus alkoi 2003, nyt kirjoitetaan tutkimuksen loppuraporttia ja tutkimus valmistuu 2009. Vuonna 2007 on julkaistu kolme artikkelia sekä lyhyempiä tekstejä.

Hankkeessa on pidetty yksi kansainvälinen ja kolme kotimaista esitelmää. Tutkija: *Antti Maunu*, Alkoholitutkimussäätiö. (antti.mau-nu@helsinki.fi)

202 *Juomatavan yhteys terveyshaittoihin*

Alkoholin kansanterveydellisen kokonaisvaikutuksen arvioimiseksi on tärkeää tietää miten alkoholiin liittyvät terveyshaitat jakaantuvat väestössä kulutustason, juomatavan ja haitan mukaan. Viimeaikaiset tutkimukset ovat osoittaneet, että alkoholin terveysvaikutukset eivät riipu ainoastaan keskikulutuksen tasosta, vaan myös juomatavat vaikuttavat alkoholihaittojen syntyyn. Tutkimushankkeen osatöissä selvitetään juomatavan yhteyttä terveyden eri mittareihin. Analyseissä selvitetään lisäksi miten psykososiaaliset kuormitustekijät muo-vaavat juomatavan ja terveyden välistä yhteyttä. Tutkimuksen aineisto käsittää kaksi laajaa, kansainvälisesti ainutlaatuista seurantatutkimusaineistoa, jotka edustavat 20–54-vuotiaita (23 000 henkilön otos) ja 15–69-vuotiaita (8 400 henkilön otos) suomalaisia miehiä ja naisia. Aineistoihin on yhdistetty seurantatiedot terveysrekistereistä. Keskeisenä analyysimenetelmänä käytetään regressioanalyysiä. Tutkimushanke käynnistyi vuonna 2005 ja se päättyy vuonna 2008. Vuoden 2007 aikana valmistunut käsikirjoitus juomatavan ja masennuksen oireiden välisestä yhteydestä on lähetetty julkais-tavaksi. Lisäksi vuoden 2007 aikana valmisteltiin kaksi muuta käsi-kirjoitusta. Ensimmäisessä osatyössä selvitettiin pitkään jatkuneen suurkulutuksen ja stressin välistä interaktiota masennuksen oirei-den ilmaantumisessa. Toisessa osatyössä selvitettiin juomatavan yhteyttä alkoholiehtoisiin sairaalahoitoihin ja kuolemiin miehillä. Tutkija: *Tapio Paljärvi*, Helsingin yliopisto, Kansanterveystieteen laitos (tapio.paljarvi@helsinki.fi).

203 *Huumeiden käyttäjien rikosoikeudellinen kontrolli*

Oikeustieteellisessä väitöskirjatutkimuksessa tarkastellaan huumei-den käyttäjiin kohdistuvaa rikosoikeudellista kontrollia. Lähtö-kohtana on vuonna 2001 toteutettu huumausaineen käyttörikos-uudistus. Rikoslakia muuttamalla haluttiin lisätä käyttäjien sakotta-mista, mutta samalla nostettiin esille mahdollisuus vaihtoehtoisten rikosoikeudellisten seuraamusten käyttämiseen. Tutkimuksen pai-nopiste on seuraamusharkintaan liittyvissä kysymyksissä. Vuonna 2007 tutkija ahkeroi väitöskirjan kirjoittamisen kimpussa. Tutkija: *Heini Kainulainen*, Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos. (heini.kainu-lainen@om.fi)

204 *Alkoholin pitkäaikaiseen liikkäyttöön liittyvän masennuksen hoito: memantiini depression hoidossa.*

Alkoholismiin liittyvän masennuksen hoito on vaikeaa. Tällä tutkimuksella selvitetään, olisiko alkoholismiin liittyvä masennus hoidettavissa NMDA-reseptorin osittaisella salpaajalla, memantiinilla ja verrata sen tehoa yleisimmin käytettyyn masennuslääkkeeseen, essitalopraamiin. Lisäksi verrataan lääkkeiden vaikutusta kognitiiviseen suorituskykyyn sekä alkoholinkäyttöön. Tutkimus suoritettiin kolmella eri A-klinikalla yhteensä 80 potilaalle. Se oli satunnaistettu ja kaksoissokea. Hoitoaika oli kuusi kukautta. Tutkimus käynnistyi joulukuussa 2004. Viimeinen potilaskäynti toteutui toukokuussa 2006. Keskeyttäneitä oli 27,5 % molemmissa lääkeryhmissä. Masennus väheni tilastollisesti merkittävästi molemmissa lääkeryhmissä, tilastollista eroa ei ryhmien välillä ollut. Tätä löydöstä koskeva artikkeli on hyväksytty julkaistavaksi Journal of Clinical Psychiatry -lehteen. AUDIT-pisteet vähenivät merkittävästi molemmissa lääkeryhmissä, samoin pakkomielteinen alkoholin ajattelu ja pakkojuominen. Tätä vertailua koskeva artikkeli on lähetetty arvioitavaksi alkoholismiin hoitoa käsittelevään kansainväliseen julkaisuun. Parhaillaan on selvitettävänä mahdollisia ennustetekijöitä, jotka vaikuttavat niin masennuksen kuin alkoholiriippuvuuden ennusteeseen molempien lääkkeiden osalta. HTTLPR-geenivarianssin yhteydestä essitalopraamista saatavaan hyötyyn on kirjoitettu artikkeli, joka on viimeisteltävänä. Alkoholismiin hoitoennusteesta molempien lääkkeiden osalta on niin ikään valmisteilla artikkeli. Tarkoituksena on jatkaa aineiston tutkimista väitöskirjaksi. Tutkija: *Leea Muhonen*, Kansanterveyslaitos.

205 *Alkoholin aiheuttaman sikiövaurion molekyyli-tason syntymekanismit.*

Alkoholin aiheuttaman sikiövaurion (FAS) kliiniset löydökset ovat sikiönaikainen ja myöhempi kasvun hidastuminen, henkinen jälkeenjääneisyys, kasvonpiirteiden poikkeavuudet ja sydänviat. FAS-lasten hoito aiheuttaa perheille huolta sekä kustannuksia yhteiskunnalle. Raskauden aikana juotu alkoholi vaurioittaa varsinkin sikiön keskushermostoa. Alkoholin (etanolin) haitat aivojen kehitykselle saattavat johtua kolesteroliaineenvaihdunnan häiriintymisestä. Kolesteroli on tärkeä solujen kasvulle ja steroideilla on todettu olevan sikiön kehitystä suojaava vaikutus. Tutkimushankkeessa selvitetään alkoholin aiheuttamaan sikiövaurioon johtavia aineenvaihduntahäiriöitä tutkimalla kaikkien geenien ilmentymistä (ekspressiota) ja

proteiinien synteesiä sekä itse sikiössä että myös istukassa. Rasvojen aineenvaihduntaa tutkitaan kokonaisuutena siten, että myös lipidien siirtymistä äidistä istukan läpi sikiöön selvitetään. Steroidien merkitystä tutkitaan paitsi itse sikiössä myös sikiönkehitykseen olennaisesti vaikuttavissa muissa rakenteissa kuten istukassa ja ruskuaispussissa. Projektissa käytettiin hiiriä, jolle annettiin vatsaonteloon alkoholi-injektio raskauden alkuvaiheessa. Olemme todenneet merkittäviä muutoksia monissa keskushermoston kolesteroli- ja lipidi-aineenvaihdunnan proteiineissa kuten esimerkiksi LRP-reseptorin ligandeissa. Olemme pystyneet selvittämään tarkasti näiden geeniekspressiomuutosten ajankohtia. Etanoli muuttaa monien tuhansien geenien ekspressiota raskauden aikana, mutta eniten muutoksia tapahtuu ravitsemukseen ja erityisesti kolesterolin ja muiden lipidien aineenvaihduntaan liittyvissä geeneissä. Muutokset eivät rajoitu itse sikiöön, vaan niitä todetaan myös ruskuaispussissa ja istukassa. Lisäksi tutkittiin steroidien vaikutusta hermopienan (neural crest) solujen siirtymiseen sikiönkehityksen eri vaiheissa. Lisäksi olemme löytäneet keinon, jolla alkoholin aiheuttama sikiövaurio voidaan estää koe-eläimissä. Lipidiseos suurensi steroidihormonien pitoisuuksia. Jatkotutkimuksilla pyritään selvittämään, mikä rasva on käytetyn lipidiseoksen vaikuttava aine. Tutkijat: *Markku Savolainen, Saeid Haghighi Poodeh ja Tuire Salomurmi*, Oulun yliopiston sisätautien klinikka. (markku.savolainen@oulu.fi)

206 *Alkoholin suurkulutuksen toteaminen proteiiniperäisillä biomarkkereilla.*

Runsaan alkoholikäytön osoittamiseen käytetään laboratoriotutkimuksista yleisimmin glutamyylitransferaasia ja transferriniinimuotoja, joista puuttuu sialihappoa. Kumpikaan ei ole kovin tarkka. Proteominen tutkimus kartoittaa proteiinien ilmentymistä. Tutkimuksen tärkein tavoite on etsiä proteomisin menetelmin biologisia merkkiaineita joita voi tehokkaasti käyttää alkoholin riskikäytön ennakointiin ja toteamiseen. Tutkimuksessa käytetään menetelminä mm. MALDI-TOF/TOF (matrix assisted laser desorption ionization time-of-flight) ja ESI-IT (electrospray ion-trap) massaspektrometriaa, kaksidimensionaalista geelielektroforeesia (2-DE) ja multi-dimensionaalista nestekromatografiaa (MudPIT). Näytteitä kerätään alkoholin juomiseen taipuvaisista rotista, alkoholia karttavista rotista sekä FinnRisk2007 tutkimukseen osallistuvista ihmisistä. Näytteitä kerätään verestä, virtsasta sekä selkäydinnesteestä. Näytteet kerättiin suunnitelmien mukaisesti vuoden 2007 loppuun

mennessä. Syksyllä 2007 aloitimme alustavat proteomiset tutkimukset menetelmien optimoimiseksi ja näytteiden soveltuvuuden kartoittamiseksi. Tutkimus on edennyt suunnitelmien mukaisesti eikä siinä ole ilmennyt ongelmia lukuunottamatta jatko-opiskelijan palkkaamisen viivastystä. Tutkimuksessa on ollut palkattuna tutkimushoitaja jonka tehtävänä on ollut kerätä näytteet rotista. Tutkijat: *Marc Baumann*, Helsingin Yliopisto, Biomedicum Helsinki.

207 Elämä kahden perheen välillä – laadullinen tutkimus sijoitettujen lasten seliytymiskeinoista ja toiminnallisuudesta.

Yksi tavallisimmista syistä lasten sijoitukselle kotinsa ulkopuolelle on vanhempien tai lapsen oma ongelmallinen päihteiden käyttö. Tässä etnograafisessa tutkimuksessa kohteena on kolme ns. ammatillista perhekotia, joissa valtaosalla lapsista on kokemusta ongelmallisesta päihteiden käytöstä. Ammatilliset perhekodit yleistyivät 1990-luvulla. Ne edustavat ulkoistettua toimintamuotoa, johon kohdistuu vähän yhteiskunnallista ohjausta ja valvontaa. Työn tavoitteet ja käytännöt muotoutuvat pitkälti eri osapuolten (lapsi, sijaisvanhemmat, vanhemmat, työntekijät) keskinäisissä neuvotteluissa. Liberaalit vaikutukset lastensuojelun käytäntöihin, esim. lisääntyvä vaatimuksena lastensuojelulaissa (417/2007) kuulla ja huomioida lasta itsenäisenä toimijana ovat tässä keskiössä. Tavoitteena on selvittää, mitä lasten oman toimijuuden korostaminen ja osallisuus merkitsevät käytännössä päihdetaustaisten lasten arkielämässä, minkälaisia ongelmaintiteettejä ja ideologisia tavoitteita määritellään ja luodaan yhteisöissä, sekä minkälaisen roolin ammatilliset perhekodit ottavat lastensuojelun kentällä. Teoreettisesti tutkimus sijoittuu ensinnäkin hallinnan analytiikalle jossa ns. totuusdiskurssien ja sosiaalisten käytäntöjen logiikat ovat tutkimuksen keskiössä. Toiseksi lähtökohtana on institutionaalinen etnografia jossa tarkastelun kohteena ovat identiteettien muodostuminen institution puitteissa. Aikataulu on alkuperäisen tutkimussuunnitelman mukainen. Kenttätyö on alkanut hyvin, mutta tulee venymään huhtikuulle 2008. Tutkija: Petra Kouvonon, Alkoholitutkimussäätiö. (petra.kouvonon@stakes.fi).

Apurahat

Kertomusvuonna uusia apurahoja jaettiin alkoholitutkimukseen 22. Lisäksi jatkettiin seitsemän tutkimussopimusprojektin rahoittamista aikaisempien päätösten mukaisesti. Syksyllä tapahtuneen haun perusteella myönnettiin apurahoja seuraavasti: varsinaiset apurahat 211.984 euroa ja uusien tutkimussopimusapurahojen ensimmäisen vuoden rahoitus 141.420 euroa. Tällöin käsiteltiin 63 hakemusta. Näiden hakemusten yhteissumma oli 1.187.877 euroa. Lisäksi Alkoholitutkimussäätiö myönsi erillismäärärahoista rahapeliongelmia koskeviin tutkimuksiin apurahoja yhteensä 199.470 euroa. Rahapelihakemusten yhteissumma oli 282.516 euroa.

Varsinaiset apurahat

Valtiot. maist. *Matilda Hellman* 5.366 euroa: Addiction in Finnish and Swedish Press 1970–2008

Terveyst. maist. *Hanna Lavikainen* 20.000 euroa (Heikki Wariksen apuraha): Alaikäiset ja alkoholi – Alkoholinkäyttöön liittyvät haitat, riskit ja seuraukset

Prof. *Jeja-Pekka Roos*, prof. *Olavi Riihinen*, prof. *Elina Haavio-Mannila* ja valtiot. maist. *Johanna Rainio-Niemi* 7.000 euroa: Akateemikko Heikki Waris 1901–1989

Valtiot. maist. *Pauliina Seppälä* 19.764 euroa: Tanssiklubit, huumeidenkäyttö ja eriarvoisuus

Dos. *Kerstin Stenius* ja prof. *Klaus Mäkelä* 5.600 euroa: Ethical Codes and Ethical Control in Social Science

Fil. toht. *Pia Bäckström* 29.528 euroa: Retkahduksen mekanismit ja ehkäisy päihderiippuvuudessa

Lääket. toht. *Jussi Hirvonen* 26.388 euroa: Aivojen endokannabinoidijärjestelmän kuvantaminen alkoholiriippuvuudessa

Lääket. lis. *Risto Ilomäki* 7.000 euroa: Nuorten päihdehäiriöiden taustat, psykiatrinen komorbiditeetti ja hoito

Lääket. toht. *Raimo Lahti* 14.500 euroa: Kuolemanaikainen alkoholin vaikutuksenalaisuus: sen oikeuslääketieteellinen tulkitseminen, esittäminen kuolintodistuksella ja luokittuminen kuolemansyytilastoon

Fil. maist. *Hanna Malinen* 21.464 euroa: Aivojen endokannabinoidijärjestelmän merkitys alkoholin juomisen säätelyssä

Prof. *Seppo Meri* ja työryhmä 32.000 euroa: Komplementtijärjestelmä ja tulehdusreaktiot alkoholivälitteisessä maksavauriossa

Fil. maist. *Tommi Möykkynen* 10.500 euroa: Etanolin ja solukalvon kolesterolimanipulaation vaikutus AMPA-tyyppisen glutamaatti reseptorin toimintaan

Fil. toht. *Sanna Soini* 12.874 euroa: Ethanol effect on neuronal activity – Alkoholin vaikutus hermosolun aktiivisuuteen

Heikki Wariksen apurahan sai terveyst. maist. *Hanna Lavikainen*.

Tutkimussopimusapurahat

Uusia tutkimussopimusapurahoja ja vanhojen sopimusprojektien jatkorahoitusta vuodeksi 2008 myönnettiin seuraavasti:

Aikaisempiin päätöksiin perustuvat jatkorahoitukset

Dos. *Marc Baumann* ja fil. kand. *Kirsi Niemi* 43.364 euroa: Alkoholin suurkulutuksen toteaminen proteiiniperäisillä biomarkkereilla

Valtiot. maist. *Kimmo Herttua*, dos. *Pekka Martikainen* ja valtiot. toht. *Pia Mäkelä* 9.732 euroa: Vuoden 2004 alkoholin verotuksessa ja tuontisäädöksissä tapahtuneiden muutosten vaikutukset alkoholinkäytöstä aiheutuviin haittoihin: ainutlaatuinen luonnollisen kokeen asetelma

Valtiot. maist. *Petra Kouvonen* 24.648 euroa: Elämä kahden perheen välillä – laadullinen tutkimus sijoitettujen lasten selviytymiskeinoista ja toimivuudesta

Yhteiskuntat. maist. *Katja Kuusisto* 11.354 euroa: Tie toipumiseen. Tutkimus alkoholismista selviytyneiden päihdeongelman kehittymisestä, ongelma-ajasta ja toipumisreiteistä

Terveyst. maist. *Tapio Paljärvi* 19.464 euroa: Juomatavan yhteys terveyshaittoihin

Prof. *Matti Peltonen*, valtiot. maist. *Hanna Kuusi*, valtiot. maist. *Aija Kaartinen*, valtiot. maist. *Riitta Matilainen* ja valtiot. maist. *Mari Soikkeli* 19.464 euroa: Alkoholit ja naiset Suomessa 1917–1987

Prof. *Markku Savolainen* ja työryhmä 52.000 euroa: Alkoholin aiheuttaman sikiövaurion molekyyli-tason syntymekanismit Uudet rahoituspäätökset

Proviisori *Teemu Aitta-aho*, dos. *Esa Korpi* ja työryhmä 24.500 euroa: Huumeiden neuroadaptiiviset vaikutukset hiirillä

Valtiot. maist. *Kimmo Herttua*, dos. *Pekka Martikainen* ja valtiot. toht. *Pia Mäkelä* 13.732 euroa: Vuoden 2004 alkoholin verotuksessa ja tuontisäädöksissä tapahtuneiden muutosten vaikutukset alkoholinkäytöstä aiheutuviin haittoihin: ainutlaatuinen luonnollisen kokeen asetelma

Valtiot. maist. *Janne Härkönen* 21.964 euroa: Juomiskulttuurin muutokset juomatapa-aineistojen valossa Suomessa vuosina 1968–2008

Oikeust. lis. *Heini Kainulainen* 20.832 euroa: Huumeiden käyttäjien rikosoikeudellinen kontrolli

Valtiot. maist. *Petra Kouvonen* 900 euroa: Elämä kahden perheen välillä – laadullinen tutkimus sijoitettujen lasten selviytymiskeinoista ja toimivuudesta

Valtiot. maist. *Anna Leppo* 15.698 euroa: Päihteet, raskaus ja riskien hallinta. Etnografinen tutkimus äitiyspoliikkatoiminnasta päihdeongelmaisille naisille

Valtiot. maist. *Antti Maunu* 9.732 euroa: Sociability, gender and drinking. An ethnography of young adults' night club behavior

Valtiot. maist. *Jussi Perälä* 14.598 euroa: Huumeet ja yhteiskunnalliset haitat

Valtiot. maist. *Riikka Perälä* 19.464 euroa: Haittojen vähentäminen ja matala kynnys suomalaisessa huumehoidossa. Huumeita suonensisäisesti käyttävien ihmisten terveysneuvonta yhteiskunnallisen kontrollin muotona
Rahapelitutkimus

Fil. maist. *Jukka Ahonen* 21.464 euroa: Peliongelmaiset hoitojärjestelmän haasteena – ongelmapelaajien haastattelututkimus

Lääket. toht. *Hannu Alho* ja *työryhmä* 15.500 euroa:
Rahapeliriippuvuuden hoitaminen kohdennetulla naltreksonilääkityksellä ja oppimismallilla

Valtiot. toht. *Kari Huotari* 29.990 euroa: Peliongelmaisten hoitopalvelut

Hallintot. maist. *Seppo Kantola* 18.442: Peliriippuvuuden hoidon mahdollisuudet – psykoanalyttinen näkökulma peliriippuvuuteen ja sen hoitoon

Yhteiskuntat. maist. *Jani Kinnunen* 20.464 euroa: Verkkorahapelit ja pelaamisen yhteisöllisyys

Valtiot. toht. *Jaana Lähteenmaa* 22.150 euroa: Tulkintojen kehittäminen diskonttaus-mallin relevanssista ja peliongelmaisten hoitoon hakeutumisen taustatekijöistä

Valtiot. maist. *Mari Pajula* 26.832 euroa: Rahapelit, rahapelaaminen ja ongelmapelaaminen osana suurten ikäluokkien elämäntulkua ja muuttuvaa sosiaalista ympäristöä

Valtiot. maist. *Eetu Paloheimo* 21.464 euroa: Pelikokemus verkkorahapelien parissa – ongelmapelaajan kokemusmaailma

Oikeust. kand. *Saaramia Varvio* 23.164 euroa: Suomen rahapelijärjestelmä Euroopan unionissa – haasteet, toimijat ja tulevaisuus

Muu toiminta

Muu toiminta kotimaassa

Kari Poikolainen oli tutkimuskonsortion ”Addiktion teoriat ja mielikuvat” säätiössä toteutettavan osan vastuuhenkilö, Helsingin yliopiston kansanterveystieteen dosentti, Helsingin hallinto-oikeuden asiantuntijajäsen, A-klinikkasäätiön valtuuskunnan jäsen, Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirin kuntayhtymän eettisen toimikunnan varajäsen, Lääketieteellinen Aikakauskirja Duodecim *Mitä nyt* -palstan ja psykiatrian uutisten toimittaja, Sosiaalilääketieteellisen Aikakauslehden toimituskunnan jäsen ja Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus- ja kehittämiskeskus (Stakes) pysyvä asiantuntija epidemiologian alalla.

Kertomusvuoden aikana säätiön sopimustutkijat esittelivät tuloksiaan lukuisissa esitelmissä kotimaassa.

Kansainvälinen yhteistyö

WHO:n kanssa yhteistyö on jatkunut monella tasolla. *Kari Poikolainen* kuului jäsenenä WHO:n asiantuntijaelimeen Expert Advisory Panel on Drug Dependence and Alcohol Problems.

Kalervo Kiiänmaa toimi Alcohol-lehden toimituskunnan jäsenenä.

Säätiön toimintaan liittyvistä kansainvälisistä kokouksista ja suomalaisista esitelmän pitäjistä mainittakoon:

ESBRA 2007, Berliini, Saksa, 23.–26.9.2007. *Igor Bykov*, *Hanna Malinen* ja *Onni Niemelä* esittelivät kokouksessa tutkimuksiaan.

The 8th Conference of European Sociological Association, Glasgow, Skotlanti, 1.–6.9.2007. *Riikka Perälä* esitteli kokouksessa tutkimustaan.

Cultural Studies now, Lontoo, Englanti, 19.–22.7.2007. *Pauliina Seppälä* esitteli kokouksessa tutkimustaan.

International Brain Research Organization, Melbourne, Australia, 12.–17.7.2007. *Teemu Aitta-aho* esitteli kokouksessa tutkimustaan.

Society for Neuroscience 37th Annual Meeting, San Diego, Yhdysvallat, 3.–7.11.2007. *Pia Bäckström* esitteli kokouksessa tutkimustaan.

9th ISAM Annual Meeting, Kairo, Egypti, 22.–25.2007. *Jukka Halme* ja *Leea Muhonen* esittelivät kokouksessa tutkimuksiaan.

33rd Alcohol Epidemiology Symposium of the Kettil Bruun Society, Budapest, Unkari. 2.–8.6.2007. *Jukka Törrönen*, *Antti Maunu*, *Kari Poikolainen*, *Kerstin Stenius*, *Kimmo Herttua* ja *Samuli Ripatti* esittelivät kokouksessa tutkimuksiaan.

15th European Congress of Psychiatry, Association of European Psychiatrists, Madrid, Espanja, 17.–21.3.2007. *Solja Niemelä* esitteli tutkimustaan.

The Nordic meeting for historians, Reykjavik, Islanti, 8.–12.8.2007. *Kerstin Stenius* esitteli tutkimustaan.

The 10th International Symposium on Substance Abuse Treatment, Oslo, Norja, 1.–3.10.2007. *Kerstin Stenius* esitteli tutkimustaan.

Talous

Säätiön menot olivat 681.375 euroa vuonna 2007. Valtaosa, noin 607.000 euroa, käytettiin tutkimustoimintaan. Säätiö sai avustuksia yhteensä 927.148 euroa. Kirjojen myynnistä kertyi tuloja 24 euroa ja korkotuotot olivat 7.171 euroa. Hyväksytty kulubudjetti ylittyi 55.955 eurolla ja tilikauden ylijäämä oli 252.968 euroa.

Voimassa olevien tutkimussopimuspäätösten mukaisesti varoja on sidottu 337.946 euroa vuodeksi 2008, 142.848 euroa vuodeksi 2009 ja 32.568 euroa vuodeksi 2010.

Säätiön toimintaan liittyviä julkaisuja

Bykov, Igor & Matti Jauhiainen & Vesa M. Olkkonen & Sirkku T. Saarikoski & Christian Ehnholm & Sami Junnikkala & Antti Väkevä & Kai O. Lindros & Seppo Meri: Hepatic gene expression and lipid parameters in complement C3 (-/-) mice that do not develop ethanol-induced steatosis. *Journal of Hepatology* 46:907–914, 2007.

Bykov, Igor & Sami Junnikkala & Marcela Pekna & Kai O. Lindros & Seppo Meri: Effect of chronic ethanol consumption on the expression of complement component and acute-phase proteins in liver. *Clinical Immunology* 124:213–220, 2007.

Herttua K. & P. Mäkelä & P. Martikainen: Differential trends in alcohol-related mortality: A register-based follow-up study in Finland in 1987–2003. *Alcohol and Alcoholism* 42:456–64, 2007.

Herttua, K. & P. Martikainen & P. Mäkelä: Viina tappoi eniten yksinäisiä miehiä. *Stakes, Dialogi* 2/ 2007.

Hietala, Johanna: Novel use of biomarkers and their combinations for detecting excessive drinking. *Acta Universitatis Tamperensis* 1210, Tampere University Press, 2007. (Väitöskirja).

Ingman, Kimmo: Pharmacological modulation of the alcohol drinking of AA rats, an animal model of high-alcohol drinking. *Annales Universitatis Turkuensis, Ser. D, Tom. 753, Medica – Odontologica*, Turun Yliopisto, Turku, 2007. (Väitöskirja).

Kainulainen, Heini: Rangaistuskäytäntö törkeissä huumausainerikoksissa. Helsinki: Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimustiedonantoja 79, 2007.

Kainulainen, Heini: Kirjoitus ”Rangaistuskäytäntö törkeissä huumausainerikoksissa” *Haaste* 3: 7–9, 2007.

Kainulainen, Heini: Päivitys Rikollisuus ”Päihde- ja dopingrikokset” (s. 167–181). Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisemassa ”Rikollisuus-tilanne 2006. ”Rikollisuus ja seuraamusjärjestelmä

tilastojen valossa” -katsauksessa (Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 229. Helsinki, 2007). (VI versio).

Kainulainen, Heini: Päivitys ”Seuraamuskäytäntö huumausainerikoksissa” (s. 377–388). Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisemassa ”Rikollisuus-tilanne 2006. ”Rikollisuus ja seuraamusjärjestelmä tilastojen valossa” -katsauksessa (Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 229. Helsinki 2007). (II versio).

Kekoni, Taru: Kannabiksen käyttö, yhteiskunnallinen reagointi ja siihen vastaaminen: kannabisaktivistien näkökulma. Acta Universitatis Tamperensis 1281. Tampere 2007. (Väitöskirja).

Knuuti, Ulla: Matkalla marginaalista valtavirtaan? Huumeiden käytön lopettaneiden elämäntapa ja toipuminen. Yhteiskuntapolitiikan laitoksen tutkimuksia 1/2007. Helsingin yliopisto, Yliopistopaino, Helsinki 2007. (Väitöskirja).

Koivisto H. & J. Hietala & O. Niemelä: An inverse relationship between markers of fibrogenesis and collagen degradation in patients with or without alcoholic liver disease. American Journal of Gastroenterology 102: 773–779, 2007.

Koivisto H. & J. Hietala & P. Anttila & O. Niemelä: Co-occurrence of IgA antibodies against ethanol metabolites and tissue transglutaminase in alcohol consumers: correlation with proinflammatory cytokines and markers of fibrogenesis. Digestive Diseases Sciences, 2007 epub ahead of print, 2007.

Koivisto, Heidi: Biomarkers for assessing ethanol consumption and the development of alcoholic liver disease. Acta Universitatis Tamperensis 1223, Tampere University Press, 2007. (Väitöskirja).

Koski, A. & R. Sirén & E. Vuori & K. Poikolainen: Alcohol tax cuts and increase in alcohol-positive sudden deaths – a time-series intervention analysis. Addiction 102:362–368, 2007.

Malinen, Anette: Pakko ja autonomia, Päihdekäyttäjät sosiaali- ja päihdehuollossa. Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisuja, B Raportteja 35, Tampere, 2007. (Pro gradu -tutkielma).

Marttila, Kristiina, T. Petteri Piepponen, Kalervo Kiiänmaa, Liisa Ahtee: Accumbal FosB/ Δ FosB immunoreactivity and conditioned place preference in alcohol-preferring AA rats and alcohol-avoiding ANA rats treated repeatedly with cocaine. *Brain Research* 1160: 82–90, 2007

Maunu, Antti: Gender theory and empirical research. A reply to Elina Oinas. *Nordisk Alkohol- och narkotikatidskrift* 24:210–211, 2007.

Maunu, Antti: Sosiaalisuus nuorten aikuisten juomatavoissa. Arvio Mäyräkoirasta sikspäkkiin -yhteisöterveyshankkeen materiaaleista. S. 54–65 teoksessa Mikkonen, Juha ja Ruukonen, Reetta: Mäyräkoirasta sikspäkkiin -yhteisöterveyshankkeen loppuraportti. Helsinki: Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö ja Elämäntapaliitto, 2007.

Maunu, Antti & Petra Kouvonen: Assessing gendered substance use. Editorial. *Nordisk Alkohol- och narkotikatidskrift* 24:103–106, 2007.

Mäkelä, Klaus & Kerstin Stenius: Ethical control of social and behavioral research in Finland, *Stakes, Discussion Papers* 3/2007.

Niemelä Onni: Biomarkers in alcoholism. *Clinical Chimica Acta* 377:39–49, 2007.

Niemelä Onni: Acetaldehyde adducts in circulation. *Novartis Foundation Symposium* 285:183–192, 2007.

Puukka, Katri: Gamma-glutamyl transferase as a marker of alcohol abuse. *Acta Universitatis Tamperensis* 1211, Tampere University Press, 2007. (Väitöskirja).

Poikolainen, Kari & Tapio Paljärvi & Pia Mäkelä: Alcohol and the preventive paradox: serious harms and drinking pattern. *Addiction* 102:571–578, 2007.

Poikolainen, Kari: Do the protective effects fade away? *Addiction* 2007;102:1586–1587 (Commentary).

Poikolainen, Kari: Alkoholiriippuvuuden hoito: vain pientä apua lääkkeistä ja rohkaisusta. *Duodecim* 123:1007–1008, 2007.

Poikolainen, Kari. & Jouko Lönnqvist: Alkoholi. Kirjassa: Pekurinen M, Puska P ym. Terveydenhuollon menojen hillintä: rahoitusjärjestelmän ja ennaltaehkäisyyn merkitys. Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 4:119–121, 2007.

Poikolainen, Kari: Jos miehet joisivat kuin naiset. *Kansanterveys* 3/2007.

Poikolainen, Kari: Alkoholin käyttö on taitolaji. Kirjassa: Jussi Huttunen ja Pertti Mustajoki (toim.) *Elämä pelissä*. Helsinki: Duodecim, 95–104, 2007.

Poikolainen, Kari & Laura Paalanen: Alohlinkäyttö. Kirjassa: Prättälä, R. & Paalanen, L. (toim.) *Elintavat ja niiden väestöryhmäerot Suomessa. Terveys 2002 tutkimus. Kansanterveyslaitoksen julkaisuja, B2/79–83*, 2007.

Puukka K. & J. Hietala & H. Koivisto & P. Anttila & R. Bloigu & O. Niemelä: Obesity and the clinical use of serum GGT activity as a marker of heavy drinking. *Scandinavian Journal of Clinical and Laboratory Investigation* 67:480–488, 2007.

Perälä, Riikka: Huumeidenkäyttäjien tulkintoja ongelmistaan ja niihin kohdistuvista sosiaali- ja terveystoimen palveluista. *Yhteiskuntapolitiikka* 72:256–271, 2007.

Stenius, Kerstin: In the faint shadow of prohibition. The first Finnish Alcoholics Act of 1936. In: Edman, J & K. Stenius (eds.): *On the margins. Nordic alcohol and drug treatment 1885–2007*, pp 97–120, 2007.

Törrönen, Jukka & Antti Maunu: Nuorten aikuisten oman juomisen pohdinta, harkinta ja säätely. S. 59–88 kirjassa Tigerstedt, Christoffer (toim.): *Nuoret ja alkoholi*. Helsinki: Alkoholi- ja huumeututkijain seura & Nuorisotutkimusseura/ Nuorisotutkimusverkosto, 2007.

Törrönen, Jukka & Antti Maunu: Whilst it's red wine with beef, it's booze with a cruise! Genres and gendered regulation of drinking situations in diaries. *Nordisk Alkohol- och narkotikatidskrift* 24: 177–199, 2007.

VUOSIKERTOMUS 2007 *Törrönen, Jukka & Antti Maunu: Light transgressions and heavy sociability. Alcohol in young adult Finns' narratives on their evenings out. Addiction Research and Theory 15(4): 365–381, 2007.*

Wong, M.C.Y. & B. Portmann & R. Sherwood & O. Niemelä & H. Koivisto & S. Parkkila & K. Trick & M.R. L'Abbe & J. Wilson & P.R. Dash & R. Srirajaskanthan & V.R. Preedy & H. Wiseman: The cytoprotective effect of alpha-tocopherol and daidzein against d-galactosamine-induced oxidative damage in the rat liver. Metabolism 56: 865–875, 2007.

